

XI. Puutarhalautakunta.

Puutarhalautakunnan kertomus vuodelta 1908 oli seuraavansisältöinen:

Lautakunnan jäseninä ovat vuonna 1908 olleet seuraavat henkilöt: vapaaherra R. F. von Willebrand, puheenjohtaja, arkkitehti M. Schjerfbeck, varapuheenjohtaja, arkkitehti H. Neovius ja kaupungininsinööri G. Idström, viimeainittu itseoikeutettuna jäsenenä. Varajäseninä olivat puutarhuri H. Wasastjerna ja filosofian maisteri R. E. Westerlund.

Lautakunnan
kokoonpano.

Mitä tulee toimintaan kaupungin istutuksissa ja puutarhahallinnon huostaan asetettujen määrärahojen käyttöön, saa Puutarhalautakunta viitata ohkeen liitettyyn kaupunginpuutarhuri Olssonin laatimaan kertomukseen.

Lautakunta on vuoden kuluessa käsitellyt seuraavia mainittavampia asioita:

Sittenkun Rahatoimikamari oli Puutarhalautakunnalta anonut sellaista toimenpidettä, että tarpeellinen lukumäärä vahteja keväällä 1908 asetettaisiin Kaisaniemen puistoon, sekä kehottanut Lautakuntaa Kamarille jättämään ehdotuksen urheilukenttään järjestämisestä erinäisiin paikkoihin kaupunkia, antoi Lautakunta kokouksessaan tammikuun 24 päivänä kaupunginpuutarhurille tarvittavia määräyksiä Kaisaniemessä tapahtuvia urheiluharjoituksia koskevien järjestyssääntöjen valvomisesta sekä jätti kirjelmässä samalta päivältä Rahatoimikamarin vaatiman lausunnon.

Järjestys-
säännöt Kaisa-
niemen urheilu-
harjoituksia
varten sekä
uusien urheilu-
kenttään järjes-
täminen.

Kokouksessa tammikuun 24 päivänä Puutarhalautakunta käsitteli loppuun edelliseltä vuodelta jääneen kysymyksen niistä muutoksista, mitkä aiheutti varapuutarhan sijoittaminen Eläintarhaan sekä Töölönlahden täyttäminen, ja lähetti Lautakunta samana päivänä Rahatoimikamarille kirjelmän asiasta.

Eläintarhan jär-
jestely ja Töölön-
lahden sisäosan
täyttäminen.

Koska kaupungin poliisimestari oli lausunut sen toivomuksen, että kelkkamäkiä ei enää pitäisi laittaa Tähtitorninmäelle, missä mäenlasku saattaisi olla sekä vaarallista että haitallistakin, päätti Puutarhalautakunta tammikuun 24 päivänä, että kelkkamäkiä talvella laitettaisiin Punavuorille, Kaisaniemeen ja Vanhaan kirkkopuutarhaan.

Kelkkamäet.

Muistomerkki
kaatuneiden
suojeluskaarti-
laisten haudoille.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan lokakuun 1 päivänä 1907 oli päättänyt Hakaniemen mellakassa kaatuneiden suojeluskaartilaisten muiston kunnioittamiseksi pystyttää täkäläiselle luterilaiselle hautausmaalle yksinkertaisen hautapatsaan, kehotti Valtuusto kirjelmässä samalta päivältä Puutarhalautakuntaa jättämään piirustukset ja kustannusarvion sellaista muistomerkkiä varten. Tämän tehtävän täyttämiseksi päätti Puutarhalautakunta kokouksessaan tammikuun 24 päivänä kehottaa muutamia täkäläisiä arkkitehteja ottamaan osaa suljettuun kilpailuun tästä muistomerkistä Lautakunnan vahvistaman ohjelman mukaan. Siten saaduista luonnoksista hyväksyi Puutarhalautakunta puolestaan arkkitehti Valter Jungin laatiman ehdotuksen, josta myös kilpailussa oli annettu ensimmäinen palkinto, ja lähetti Lautakunta tämän luonnoksen sekä kustannusarvion työn suorittamisesta Valtuustolle kirjelmän ohella kesäkuun 2 päivältä. Syyskuun 8 päivänä antoi Valtuusto Puutarhalautakunnalle tehtäväksi pitää huolta mainitun hautapatsaan pystyttämisestä arkkitehti Jungin puheena olleen luonnoksen mukaan, ja jätti Puutarhalautakunta, hankittuaan kahdelta toiminimeltä kustannusarviot työn suorittamisesta, sen Suomen Kiviteollisuus Osakeyhtiölle sekä teki yhtiön kanssa sopimuksen.

Rantatie Siltavuoren- ja Pohjois-Rannan välillä.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan marraskuun 13 päivänä 1906 oli jättänyt Rahatoimikamarille toimeksi laatia suunnitelman rantatieksi, joka yhdistäisi Siltavuoren- ja Pohjois-Rannan, ja Rahatoimikamari sittemmin oli lähettänyt Puutarhalautakunnalle Rakennuskonttorissa laaditun ehdotuksen sellaiseksi liikennetieksi samalla anoen Puutarhalautakunnan lausuntoa asiasta, antoi Lautakunta kirjelmässä huhtikuun 29 päivältä vaaditun lausunnon.

Terveydelliset epäkohdat mullan valmistuksesta Sepänkadun varrella.

Kaupunginvaltuuston kehottamana antamaan lausunnon mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä erinäisten Terveystoimikunnan esiintuomien terveydellisten epäkohtain ehkäisemiseksi, mitkä aiheutti lannan valmistaminen varapuutarhassa Sepänkadun varrella, antoi Puutarhalautakunta kirjelmässään maaliskuun 23 päivältä sellaisen lausunnon.

Asunto kaupunginpuutarhurille Eläintarhassa.

Tulipalon hävitettyä n. s. oppilasrakennuksen kaupunginpuutarhan (ent. Puutarhayhdistyksen) alueella Eläintarhassa teki Puutarhalautakunta kirjelmässä Rahatoimikamarille maaliskuun 23 päivältä esityksen uuden asunnon rakentamisesta sinne kaupunginpuutarhurille. Kaupunginarkkitehdin laatimat piirustukset ja kustannusarvio sanottua rakennusta varten olivat sittemmin Puutarhalautakunnan tarkastettavina.

Rahatoimikamarin lähetekirjelmällä kehoitettuna antamaan lausunnon vastaisen eduskuntatalon sijoittamisesta Tähtitorninmäelle lausui Puutarhalautakunta kirjelmässä maaliskuun 23 päivältä mielipiteensä tästä asiasta.

Eduskuntatalon rakentaminen Tähtitorninmäelle.

Huvitus- ja urheilujuhlain lisätilan tarpeesta nostetun kysymyksen johdosta vaati Rahatoimikamari Puutarhalautakunnan lausuntoa, mikä lausunto annettiin kirjelmässä maaliskuun 23 päivältä.

Huvitus- ja urheilujuhlat.

Huhtikuun 29 päivänä ehdotti Puutarhalautakunta Rahatoimikamarille poistettavaksi sen läjän katurikkoja ja muita jätteitä, joka puutarhahallinnon tarpeeksi oli kasattuna Kampilla.

Katurikkaläjä Kampilla.

Huhtikuun 13 päivänä antoi Puutarhalautakunta Rahatoimikamarille lausunnon tennishallin rakentamisesta joko avoimelle alueelle Castréninkadun ja Toisen linjan kulmassa tai suunnitellun urheilukentän viereen Eläintarhan lounaiseen osaan.

Tennishalli.

Kauppias Johannes Mortensenin Rahatoimikamarille tekemän anomuksen johdosta saada eri paikkoihin kaupunkia sijoittaa kioskeja puhelimineen ja kirjoitushuoneineen sekä sanomalehtien, virvoitusjuomain y. m. myyntiä varten antoi Puutarhalautakunta kirjelmässä elokuun 7 päivältä Rahatoimikamarille lausunnon asiasta.

Puhelinkioskit.

Rahatoimikamarin vaadittua Puutarhalautakunnan lausuntoa arkkitehti Lars Sonckin tekemästä anomuksesta saada Suomen Hypoteekkiyhdistyksen tarpeeksi kaivauttaa viemärin Runeberginesplanadin poikki, antoi Puutarhalautakunta kirjelmässä syyskuun 23 päivältä vaaditun lausunnon.

Viemärijohto Runeberginesplanadin alle.

Samana päivänä jätti Puutarhalautakunta Kaupunginvaltuustolle lausunnon Helsingin suomalais-ruotsalaisten luterilaisten seurakuntain hautausmaa-komitean anomuksesta saada ottaa seurakuntain haltuun pitkin Lapinlahden pohjoista rantaa vanhan hautausmaan ja Hietaniemen vuokra-alueen välillä olevan rantakaistaleen.

Lapinlahden rantakaistale.

Kirjelmän ohella syyskuun 24 päivältä lähetti Puutarhalautakunta Rahatoimikamariin menoarvioehdotuksen vuodeksi 1909 siihen kuuluvine asiakirjoineen.

Menosääntöehdotus.

Puutarhalautakunnalle jätetyssä kirjelmässä oli Kaupunginasema-kaava-toimikunta ehdottanut, että Lautakunta ottaisi harkittavakseen, eikö Kappeliesplanadin viereinen Pohjois-Esplanadikadun jalkakäytävä olisi levennettävä samantapaiseksi kuin Runeberginesplanadin viereinen jalkakäytävä. Tämän johdosta laati kaupunginpuutarhuri Lautakunnan kehoituk-

Kappeliesplanadin viereisen jalkakäytävän leventtäminen.

sesta piirustukset ja kustannusarvion Kaupunginasemakaava-toimikunnan tarkoittamaa muutosta varten, mutta Puutarhalautakunta ei vuoden kuluessa käsitellyt asiaa loppuun.

Luistinrata
Kaisaniemeen.

Kirjelmässään marraskuun 9 päivältä jätti Puutarhalautakunta Raha-toimikamarille lausunnon Helsingin Luistinklubin anomuksesta saada Kaisaniemen n. s. pienelle urheilukentälle laittaa luistinradan.

Koulupuutarhan
järjestäminen
Savilaan.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan huhtikuun 9 päivänä 1907 oli päättänyt, että käytettävissä olevat korkovarot 100,000 markan määrälle „Muurarimestari Alex. Ärtin rahastosta“ käytettäisiin koulu-puutarhan järjestämiseen kaupungin kansakoulujen oppilaille Savilan alueelle, sekä Kansakoulujenjohtokunta Rahatoimikamarille ilmoittanut, että 8,256 markan suuruinen summa oli vuoden 1908 lopussa käytettävissä, kehotti Kamari Puutarhalautakuntaa ryhtymään valmistaviin toimenpiteisiin alueen järjestämiseksi. Tämän johdosta käski Puutarhalautakunta marraskuun 9 päivänä kaupunginpuutarhurin hetimiten alotuttaa paikan mittaus- ja salaojitusyöt sekä jättämään ehdotuksen työn jatkamiseksi, huomioon ottamalla että käytettävissä olevan määrärahan yli ei saataisi mennä. Sen ohella Puutarhalautakunta päätti, että puutarhahallinnon palveluksessa olevan henkilökunnan olisi suoritettava tämä työ sekä että Kansakoulujenjohtokunnan olisi laskun mukaan korvattava puutarhahallinnolle työstä johtuvat kustannukset.

Lisämääräraha.

Koska kaupungin istutusten hoitoon osotettu määräraha oli ylitetty, teki Puutarhalautakunta marraskuun 30 päivänä Kaupunginvaltuustolle esityksen 23,000 markan suuruisen lisämäärärahan myöntämisestä.

Kaupunginpuutarhurin kertomus vuodelta 1908 oli sisällöltään seuraava:

Ajotie Töölön-
lahdesta Kau-
punginpuutar-
haan.

Ajotie Töölönlahdesta Kaupunginpuutarhaan Eläintarhassa tasotettiin ja makadamiseerattiin vuoden kuluessa Rakennuskonttorin toimesta. Määrärahasta Smk 4,900:—, mikä tähän oli myönnetty, kului Smk 4,842:61.

Lehtokujapuit
Simonkadun
varrella.

Lehtokujapuiden ympäriltä Simonkadun varrella kaivettiin ja kuljetettiin pois kivitäytettä ja pantiin sijaan ruokamultaa puiden ravinnon lisäämiseksi. Määrärahaa oli Smk 1,800:—, mutta käytettiin Smk 1,779:22.

Tasotustyöt
Kaivopuistossa.

Länsipuolella lehtokujaa näköalalinjalla Kaivuhuoneesta mereen päin jatkettiin ja saatettiin loppuun edellisenä vuonna siellä alotetut tasotustyöt. Lisäksi tasotettiin Kaivopuistossa n. s. Vanhan vallituksen itäpuo-

lella olevat kävelykäytävät ja täytettiin käytävien väliset syvennykset. Määräraha Smk 5,000:— ylitettiin Smk:lla 282:02, joka summa kulutettiin erinäisiin tarpeelliseksi huomattuihin siistintätöihin samalla alueella.

Tokantorilla poistettiin hiekkatäytettä torin pohjoisesta osasta 80 sm:n syvyydeltä ja hankittiin poistetun sijaan multaa ja lantaa. Kustannukset nousivat Smk:aan 2,537:35 ja oli määräraha Smk 2,500:—.

Tokantori.

Haapaniemen istutuksiin tehtiin sellainen muutos, että siellä oleva leikkikenttä korotettiin, niin että se valmiiksi jouduttuaan tulee olemaan samalla tasolla kuin ympäröivät kadut, mistä on se etu, että leikkikenttä tulee kuivemmaksi ja terveellisemmäksi.

Haapaniemen
istutukset.

Rakennuskonttori, joka tarvitsi kaatopaikkaa kiville, täytti leikkikentän noin puoleksi. Kun enempää kivitäytettä ei voitu enää saada, käytettiin määräraha mullan hankkimiseen istutuksiin leikkikentän ympärillä. Multaa saatiin läheiseltä kaupungin uuden kaasulaitoksen tontilta, ja jotta tästä multavarastosta ei mitään menisi hukkaan, kuljetettiin se sieltä kokonaan pois. Viimemainittu työ aiheutti kuitenkin sen, että määrärahan Smk 3,000:— yli käytettiin Smk 596:61.

Tasotustyöt Eläintarhan urheilukentällä alkoivat jo vuoden alussa ja jatkuivat yhtämittaa huhtikuun puoliväliin, jolloin eteläinen osa kenttäaluetta, noin 8,000 m², oli kaivettuna. Poiskaivettu multa ja savi kuljetettiin viereiselle niittyalueelle. Erityisellä sopimuksella ajomiesten kanssa saatiin kuljetuskustannukset alenemaan kaupungin kanssa sovitussa tariffissa määrätystä alimmasta hinnasta 38 pennistä kuormalta 25 penniin kuormalta, mikä 16,000 kuormalta teki säästöä Smk 2,080:—.

Eläintarhan
urheilukenttä.

Kun istutukset itse kaupungissa oli saatu kuntoon, aloitettiin työt heinäkuun 15 päivänä urheilukentän pohjoisella puoliskolla, niin että noin 12,000 m²:n suuruinen ala jo syyskuussa voitiin luovuttaa yleisön käytettäväksi.

Kentän eteläisessä osassa jatkettiin niiden salaojien uusimista ja syventämistä, jotka aikoinaan Rakennuskonttori oli kaivauttanut. Odottaessa hyvää kivitäytettä vuonna 1909 suoritettiin tämäkin työ, jota oikeastaan ei oltu tarkoitettu vuoden kuluessa suoritettavaksi, ja aiheutui tästä, samoin kuin muista valmistelevista töistä kivitäytteen vastaanottoa varten, että urheilukentän määräraha Smk 15,000:— ylitettiin Smk:lla 2,366:29.

Urheilukentällä olevan lähteen tutkitutti Vesijohtokonttori, ja koska siinä huomattiin olevan hyvää juomavettä, kaivettiin sementtikaivo lähteen välittömään läheisyyteen urheilukenttäalueen ulkopuolelle.

Leikkikentän
laittaminen
Punanotkoon.

Määrärahastä Smk 27,400: — leikkikentän laittamista varten Punanotkoon käytti puutarhahallinto Smk 4,200: — mullan kuljetukseen. Loput Smk 23,200: — ynnä Smk:n 2,416: 02 suuruinen ylitys kului Rakennuskonttorin toimittamiin kentän järjestelykustannuksiin.

Koulutorin
tasottaminen.

Koulutorin tasotustyöt suoritettiin miltei loppuun, ja vaativat ne Smk 4,578: 66 eli Smk 118: 66 enemmän kuin mainittuihin töihin oli myönnetty.

Tie Tehtaan-
puiston poikki.

Jo edellisenä vuonna aloitettu tien rakentaminen poikki Tehtaanpuiston suoritettiin loppuun ja olivat kustannukset Smk 562: 70. Määräraha oli Smk 500: —.

Kapteenin- ja
Tehtaankadun
viereisen avoi-
men paikan
tasottaminen.

Kapteenin- ja Tehtaankadun viereisen avoimen paikan tasottaminen suoritettiin siten, että alue täytettiin ja väliaikaisesti tasotettiin. Myös täytettiin mullalla suuri osa sitä kanavaa, joka kahdella puolen aluetta oli porattu lehtokujapuiden istuttamista varten. Varojen puutteessa jätettiin työ päättämättä. Määräraha Smk 10,463: — ylitettiin Smk:lla 294: 20.

Puutaimiston
perustaminen
Savilaan.

Puutaimiston perustaminen Savilaan Eläintarhassa alkoi ensi päivinä toukokuuta. Puutaimistoalueen, joka ei ollut viime vuosina ollut viljelyynä, huomattiin olevan täynnä pahimmanlaatuista rikkaruohoa ja olisi halvin ja tehokkain keino rikkaruohon poistamiseksi ja maan valmistamiseksi ollut auralla ja karhilla muokkaaminen. Valitettavasti ei voitu niin menetellä, kun kaupungin puutaimistoaluetta Kampissa Rakennuskonttori käytti kaduntasottamiseen. Puut täytyi sen vuoksi sieltä ottaa pois ja, ennenkuin maata oli voitu Savilassa tarkoituksenmukaisesti valmistaa, muuttaa sinne, eikä sittemmin voinut tulla kysymykseen muunlainen maan muokkaaminen kuin käsin kaivaminen, mitä menettelytapaa on merkittävä työtä kallistavana asianhaarana. Se osa puutaimistoaluetta, jota ei käytetty puiden istuttamiseen, kynnettiin ja siihen kylvettiin kauraa. Puutaimistoalueella puhdistettiin entiset ojat ja kaivettiin muutamia uusia lisäksi. Puutaimisto ympäröitiin osittain piikkilanka-aitauksella.

Määrärahastä Smk 10,920: — käytettiin Smk 5,000: — suurehkon havukasvimäärän ostoon puutarhuri Wardilta, joka oli ostanut Suomen Puutarhayhdistyksen kasvivaraston. Tämä kauppa oli puutarhahallinnolle erittäin edullinen sekä hintaan että siihenkin nähden että kasvit olivat istutetut Eläintarhaan alueelle, jonne ne vastedes voidaan istuttaa uudelleen. Paikka, missä ostetut havukasvit olivat, oli samoin kuin Savilan huvilapalsta sangen huonossa kunnossa ja kaipasi perusteellista puhdistusta. Mainittujen töiden suorittamiseen meni määrärahan Smk 10,920: — jäännös, Smk 5,920: —, ynnä lisäksi Smk 263: 02.

Varapuutarhan perustamista y. m. varten menosäännössä osotetut varat olivat Smk 70,300: —. Tämän lisäksi myönnettiin Smk:n 1,500: — suuruinen summa vesijohtoa varten pienempään asuinrakennukseen ja Smk 3,000: — taimilavojen muuttamiseen Tehtaanpuistosta Eläintarhaan eli siis yhteensä Smk 74,800: —. Tästä summasta käytti Puutarhalautakunta Smk 36,998:07 seuraaviin alempana mainittuihin töihin:

Varapuutarhan
perustaminen
y. m. Eläin-
tarhaan.

Mullan kuljettamiseen, joka vietiin eräälle suurehkolle maa-alueelle Kaupunginpuutarhassa, niin että se tuli kelvolliseksi monivuotisten kasvien viljelemiseen.

Erään kasvihuoneen korjaamiseen, joka oli aiottu uusien kasvien kasvattamista varten.

Väliaikaisiin hirsistä tehtyihin taimilavoihin kasvien kasvattamiseksi istutuksia varten ja Talvipuutarhan koristamiseksi.

Paikka, missä palanut iso asuinrakennus oli ollut, pantiin kuntoon siten, että perusta poistettiin ja osittain käytettiin teiden rakentamiseen Kaupunginpuutarhassa.

Talvipuutarhan edustalla oleva ylempi pengertasotettiin uudelleen ja päällystettiin savihiekalla. Tällöin tehtiin se muutos, että penkereen nurmikot vaihdettiin kahteen kukkaisryhmään, jotenka saatiin entistä tilavampi hiekkakenttä.

Alemman penkereen nurmikoista, joissa miltei yksinomaan kasvoi voikukkia ja muita rikkaruohoja, poistettiin nurmi, minkä jälkeen maa lannoitettiin ja sinne istutettiin monivuotisia kasveja.

Kolme uutta ajotietä rakennettiin Kaupunginpuutarhaan. Näistä johtaa yksi rakenteella olevalle uudelle puutarhurin asunnolle ja kaksi muuta taimilavapihalle. Pienemmän asuinrakennuksen ympärille laitettiin sitäpaitsi kävelytie.

Kallionlouhimis- ja pengerrystöitä suoritettiin uusille kasvihuoneille aijotulla rakennuspaikalla. Louhitut kivet käytettiin taimilavapihalle varatun paikan täyttämiseen, jota paikoin korotettiin kaksikin metriä entisestä pinnastaan. Sitäpaitsi täytettiin vastarakennettua tallirakennusta ympäröivä paikka. Tasotetulle kivitäyhteelle levitettiin kerros savea ja hiekkaa.

Vesi- ja viemärijohdot laitettiin sekä asuinrakennukseen että talliin.

Tallirakennukseen sisustettiin huone ruukkujen säilyttämistä varten.

Talvipuutarhassa korjattiin kaikki vesijohdot. Keskimäisestä osastosta vietiin pois täytettä 70 m²:n alalta, mikä käytettäisiin kasvien istuttamiseen, jonka jälkeen sijaan pantiin multaa. Sitäpaitsi rakennettiin tähän osastoon sementtinen allas ja sen keskusta asetettiin suihkukaivo.

Sivurakennuksiin laitettiin pöytiä ja jalustimia kasveja varten. Ylempi savihiekkakerros poistettiin ja korvattiin uudella, minkä jälkeen Talvipuutarhan koristelu alkoi. Tähän käytettiin osittain kasveja kaupungin omasta kasvivarastosta, osittain sellaisia, joita oli ostettu, etupäässä Belgiasta, tarkoitusta varten myönnettyillä Smk:illa 3,500: —.

Siten järjestetty Talvipuutarha, joka korjauksen takia oli ollut suljettuna vuoden ajan, avattiin yleisölle lokakuun 4 päivänä, ja on siellä sitten vuoden järeillä olevan osan aikana käynyt 2,013 henkilöä.

Muut työt Kaupunginpuutarhassa, kuten Talvipuutarhan ja asuinrakennuksen y. m. korjaus, on suoritettu kaupunginarkkitehdin johdolla.

Hevosia ja
ajokaluja.

Hevosia ja ajokaluja hankittiin näihin tarkoituksiin osotetuilla varoilla. Määräraha Smk 5,580: — ylitettiin Smk:illa 90: —, joka viimeainittu summa meni sekalaisten hihnojen ja peitteiden oston, joita ei oltu otettu huomioon vuoden menoarviossa.

Työt Alpilla.

Alppi, joka aikaisemmin oli ollut Suomen Puutarhayhdistyksen hoidossa, joutui puutarhahallinnon huostaan samalla kun kaupunki otti Alppilan ravintolan haltuunsa. Koska paikkaa ei oltu kuitenkaan moneen vuoteen tarpeellisella huolella hoidettu, olivat kävelytiet siellä paikoin kasvaneet aivan umpeen. Oli sen vuoksi välttämätöntä uudelleen viitottaa ja tasottaa kävelytiet ja paikoin varustaa ne vesiojilla. Puita ja pensaita leikeltiin ja nurmikkoja parannettiin uudelleen muokkaamalla ja levittelemällä niiden päälle multaa. Alppilaan vievä ajotie, joka vuosikymmeniä oli ollut miltei käyttökelvottomassa kunnossa, levennettiin ja tasotettiin Rakennuskonttorin toimesta 10 metrin levyiseksi, josta 2 metriä kävelytietä ja 8 metriä ajotietä. Smk:n 2,254:53 suuruinen summa oli osotettu Konttorin käytettäväksi, mutta huomattiin tämän olevan liian niukan. Työn loppuun suorittaminen vaati Smk:n 2,780:90 suuruisen lisäkustannuksen. Määräraha Alpin hoitoa varten oli Smk 7,250: —.

Syynä määrärahan suureen ylittämiseen oli, että kalliota oli louhittava laajemmalla kuin oli laskettu.

Puistojen ja
istutusten,
kasvihuoneiden,
puutaimistojen
y. m. hoito.

Kaupungin istutusten kunnossapito on vuonna 1908 vaatinut paljon enemmän työtä ja kustannuksia kuin minään edellisenä vuonna.

Niiden istutusten pinta-ala, jotka on jätetty puutarhahallinnon hoitoon, on vuosittain laajentunut ja on nykyään noin 676,000 m² eli noin 67 1/2 hehtaaria. Kaupungin istutusten hoidon yksikköhinta on viimeisenä viisivuotiskautena noussut 8:sta 15:een penniin m²:iä kohti. Suurin hinnannousu, 11:stä 15:een penniin, esiintyy vuodesta 1907 vuoteen 1908, ja syynä tähän olivat monet seikat, jotka tässä alempana selvitetään.

Työpalkat puutarhaosastolla ovat vuoteen 1907 saakka olleet melkoista alemmat kuin kaupungin muilla osastoilla. Suostumalla työntekijäin parempia palkkoja koskevaan pyyntöön korotettiin nämä, niin että ne mainittuna vuonna tulivat jotenkin vastaamaan muiden osastojen työntekijäin palkkoja. Huolimatta tästä palkankorotuksesta ei hoitokustannukset kovinkaan paljon olleet myönnettyjä määrärahoja suuremmat, mutta voidaan tämä laskea erittäin suotuisan sään ansioksi mainittuna vuonna. Silloin säästyivät kustannukset nurmikojen kastelemisesta, mikä vuoden 1908 kovan kuivuuden aikana, joka kesti noin 3 kuukautta, vastaa noin Smk:n 8,000:— suuruista määrää. Säilyttääkseen nurmikot ensiluokkaisessa kunnossa täytyi niitä kastella joka päivä ja välistä yölläkin.

Jotenkin suuri meno johtui myös siitä, että suuri joukko puita ja pensaita lakastui talvella vallinneen kylmän sään vuoksi. Lakastuneiden kasvien poistamiseen tarvittiin suurehko työvoima ja tuli työ vasta sydänkesällä loppuun suoritetuksi. Kustannukset nousivat Smk 700:— suuremmiksi kuin mitä tavallisissa oloissa olisi tarvinnut käyttää. Mitä kasvien kuolleisuuteen tulee, voidaan huomauttaa, että eivät ainoastaan aremmat puulajit kuolleet, vaan myöskin kestävimmat, kuten vaahtera (*Acer platanoides*), jalava (*Ulmus montana*), saarni (*Fraxinus excelsior*), vieläpä eräät tavallisista koivuistamme (*Betula alba*) ja kuusistamme (*Abies excelsa*), vaikkapa viimemainitut olivat 20, jopa 30 vuoden ikäisiä. Eräät jalommat puulajit kestivät sitävastoin paremmin talvipakkasen; esimerkiksi mainittakoon verivaahtera (*Acer platanoides* Schwedleri), hopeakuusi (*Picea pungens glauca*), hevuskastanja (*Aesculus hippocastanum*) ja veripyökki (*Fagus sylvatica atropurpurea*). Kaksi riippusaarnia Säätytalon istutuksessa kuoli, kun sitävastoin eräät samanlaiset puut Ullanlinnanmäen pohjoispuolella pysyivät melkein vahingoittumattomina.

Sekä kuolleen kasvullisuuden että jätteiden pois kuljettaminen istutuksilta vaati vuonna 1908 melkoista suuremmat kustannukset kuin ennen, koska kaupungin kaatopaikka oli muutettu Kampista Eläintarhaan, mikä pitensi kuljetustietä kolmin-nelinkertaisesti.

Hoitokustannusten kallistumiseen vaikutti myös se seikka, että kaupunki oli sijoittanut puutarhatyönsä kahteen niin etäiseen paikkaan kuin Tehtaanpuistoon ja Eläintarhaan, ja on tämä kahtiajako sekä tuottanut lisäkustannuksia työntekijäin valvomista varten että myös tehnyt mahdottomaksi kasviviljelysten yhtenäisen hoidon. Sekä tämän johdosta että kaupungin istutusten nykyisen laajuuden tähden ei enää voitu tulla toimeen

ilman ammattitaitoista puutarhanesimiestä, ja otettiinkin sellainen Smk:n 3,000: — suuruisella vuosipalkalla.

Työkalujen osto ja korjaus on edellisinä vuosina viety erityiseen tiliin, joka on ollut yhteinen Rakennuskonttorin kanssa. Konttorin määräksestä ei tätä enää sallittu, joten puutarhahallinto itse sai suorittaa menot työkaluista, jotka tänä vuonna nousivat Smk:aan 2,540: 59.

Kaupungin istutusten hoitoa varten vuoden viimeisinä kuukausina tarvittavaa lisämäärärahaa ei voitu tarkoin laskea, koska kesällä ja syksyllä jo oli käytetty suurempi määrä kuin mitä kirjanpidosta kävi selville. Oli maksamattomia laskuja, joiden määriä ei voitu tarkalleen arvata mainittua määrärahaa anottaessa. Eikä ollut mahdollista supistaa niitä kasvihuoneiden hoitotöitä, jotka vuoden lopulla suoritettiin.

Terveystenhoitolautakunnan määräksestä muutettiin Sepänkadun varapuutarhan taimilavalannan valmistus siten, että tämä työ suoritettiin öiseen aikaan eikä kuten ennen päivällä. Terveystenhoitolautakunnan vaatimus tässä suhteessa perustui lähellä asuvain valitukseen ikävänpuoleisesta hajusta, mikä levisi taimilavalannasta sitä valmistettaessa.

Muutos aiheutti lisäkustannuksia sen kautta, että työpalkat ovat 100 % suuremmat yötyöstä ja että kolmea lyhtyä täytyi käyttää valaistukseen. Lisäkustannukset nousivat Smk:aan 600: —.

Jos edellä esitetystä tehdään yhteenveto, saadaan menoiksi:

Ylimääräisestä kastelusta	Smk	8,000: —
Lisäkuljetuskustannuksista	„	5,200: —
Puutarhatyön jakaantumisesta kahteen paikkaan	„	8,400: —
Uuden puutarhanesimiehen palkkaamisesta	„	3,000: —
Taimilavalannan valmistuksesta öiseen aikaan	„	600: —
Työkalujen ostosta ja korjauksista	„	2,540: 59
	<u>Yhteensä</u>	Smk 27,740: 59

Koko kustannus istutusten ja puutaimistojen hoidosta vuonna 1908 päättyi Smk:n 102,740: 59 suuruisen summaan.

Mullan-
valmistus.

Mullanvalmistukseen osotetut varat olivat Smk 3,500: —, jotka käytettiin 3,600 multakuorman kuljettamiseen Laakson huvilapalstalle.

Osotettujen varojen lisäksi käytettiin Smk 199: 18 vanhojen lantäläjien uusimiseen.

Talvipuutarhan
hoito.

Talvipuutarhan hoitoon myönnetty Smk:n 6,000: — määräraha käytettiin osaksi uusien kasvien hankintaan, osaksi Talvipuutarhan hoitoon.

Smk:n 281:82 ylityksen aiheutti kaksin osto, jota käytettiin suurempia määriä kuin alkuaan oli laskettu.

Samoin kuin edellisenäkin vuonna laitettiin nytkin neljä kelkkamäkeä Kaisaniemeen. Kelkkamäet.

Pienille lapsille Neitsytpolun ja Vuorimiehenkadun varrella olevalle avoimelle paikalle aiotusta mäestä ei tullut mitään sen vuoksi, että alue oli täytetty, vaan laitettiin sen sijaan kaksi mäkeä Helsinginniemen Laiturikadulle viettävälle itäiselle rinteelle. Määräraha Smk 1,600:— ylitettiin Smk:lla 50:—.

Aitauksien kunnossapito vei Smk 2,937:56, ja oli määräraha Smk 3,000:—. Aitauksien kunnossapito.

Vuoden kalustoluettelemuksen mukaan nousi kaupungille kuuluvien kasvivarastojen arvo seuraaviin määriin: Kaupungin kasvivaraston arvo.

Tehtaanpuiston varapuutarhassa.

Kasvikokoelmat	Smk	24,882: 20
Puistopuut ja pensaas	„	1,473: —

Kaupunginpuutarhassa Eläintarhassa.

Kasvit kasvihuoneissa ja lavakkeissa	Smk	59,879: 71
Monivuotiset kasvit lavojen ulkopuolella . .	„	3,854: 70

Puutaimistoissa Eläintarhassa.

Puistopuut ja pensaas	Smk	30,192: 35
Monivuotiset kasvit	„	863: —

Kaupungin puistoihin ja istutuksiin istutettiin vuoden kuluessa 560 puuta ja pensasta, 1,689 monivuotista kasvia sekä 130,000 kukkaskasvia.

Työvoima on vuoden kuluessa vaihdellut 28 ja 242 hengen välillä.

Kustannukset kaupungin eri istutuksien, puutaimistojen y. m. hoidosta vuonna 1908 esitetään seuraavassa taulussa: Taulu istutusten, puutaimistojen y. m. kustannuksista.

	Kustannus.
	Smk.
Aleksanteri II:n patsas	503: 21
Ateneum	480: 15
Kaivopuisto	12,825: 36
Eläintarha.	3,360: 63

Elisabetinpuistikko	594: 46
Esplanadit	13,651: 61
Suomen Pankki	442: 88
Fredrikintori	136: 82
Haudat	380: 58
Vanha kirkko	2,538: 05
Hakasalmi ja Hesperia	1,796: 76
Henrikinpuistikko	180: 49
Kaisaniemi	7,487: 38
Kirurginen sairaala	659: 10
Lapinlahdenpuistikko	478: 11
Lönnrotinpuistikko	428: 06
Marian sairaala	697: 25
Ainespiha	1,286: 01
Tähtitorninmäki	11,725: 92
Polyteknillinen opisto	490: 55
Ritarihuoneenpuistikko	452: 83
Katajanokan puistikot	2,381: 33
Erottajanpuistikko	584: 86
Säätytalonpuistikko	962: 02
Sohvat	2,567: 24
Puutaimistot	124: 94
Kasvihuoneet	26,402: 01
Sekalaiset istutukset	9,121: 98
	Yhteensä 102,740: 59

Tarkoitukseen myönnetyt määrärahat, Smk 98,000: —, joista Smk 23,000: — lisämäärärahoja, ylitettiin siis Smk:lla 4,740: 59.